

Exhibitions of old maps and cadastral plans from the State Archive in Zadar

General Regent (proveditore) Francesco Molin founded the General Regency Archive in Zadar in 1624. The Archive became the core which would later be supplemented by other materials. The State Archive in Zadar has worked as an independent institution since 1928. Today, its territorial authority encompasses the areas of Zadar and Ličko-Senjska County, and until recently the Collection Archive Centre in Šibenik which became the independent State Archive in Šibenik in 2006. The Zadar Archive keeps a total of

373 funds and collections of archive materials. The oldest documents are from the 10th century, and materials are systematically collected for the period from the 14th to the 20th century. External Office of the Archive monitors 450 archives.

One of the activities of the State Archive in Zadar is organization of exhibitions of old maps and cadastral plans from their funds. Past exhibitions include the *Cadastral Collection "Grimani" from the State Archive in Zadar* from 2003, *Imotski*

Border in Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar from 2004, *Knin Area in Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar* from 2005, and *Zagora in Cadastral Maps of the State Archive in Zadar*. A catalogue was printed for each of these exhibitions.

Individual exhibitions of old maps and cadastral plans from the State Archive in Zadar are going to be presented hereafter.

Miljenko Lapaine

168

Grimani Cadastar Collection

Exhibition Hall of the State Archives in Zadar, April-May 2003

In April and May 2003, in the exhibition hall of the States Archives in Zadar, the States Archives in Zadar organized an exhibition of the land-registry collection Grimani, on the occasion of the Zadar County days and the Archives week. The authors of this exhibition were Denis Martinović, Suzana Martinović and Anika Strmota.

In 18th century, while Dalmatia was under the Venetian Republic, due to the

unsolved ownerships and lack of cadastral records, the general principal Francesco Grimani adopts the provision on land restructuring in Dalmatia on 25th April 1756. This provision was named *The Grimani Law*. The law regulated the following: newly acquired land belongs to the state and as such it can not be estranged.

The Grimani's maps contain borders between certain places, villages and private land in details. They were very important in border disputes and in defining of ownership as well as in marking the borders between individuals and places.

The Archival records *The Grimani Maps* contain 535 maps, 51 different sketches and 3 books of letters from the public meter technicians sent to the principal from the field. Maps for the area of Zemunik, Jagodnja and Islam Grčki are missing. The exhibition showed the maps number: 505, 134, 47, 269, 266, 42, 378, 378/1, 248, 238, 152, 80, 275, 108, 290/III/1, 270/III, 290/II, 290/IV, 290/VI, 213, 194/III, 124, 202, 32, 293, 207, 94, 160, 218, 86, 381, 44, 189, 220/I, 220, 77/I,

77, 76, 142, 125; the cadastar collection of the Kurir family No. 105; geographical and topographical maps No. 207, 41; the general principal, Francesco Grimani's notice of 25th April 1756. At the end of the 19th century, the archivist E. Bottner created this collection, inventory and alphabetical directory by places.

The States Archives in cooperation with the authors of the exhibition published a catalogue of the exhibition in Croatian. The catalogue's dimensions are 30 × 14,5 cm. It has 16 pages and it is divided in two parts. The first part describes historic genesis of the Grimani maps, while the second part contains the maps from the exhibition, described in details, some of them illustrated also.

The Grimani cadastar collection is entirely well preserved, and its value lies not only in land-register sense, but it is also important for studying of contemporary history of the Venetian Province of Dalmatia.

Petra Petrić

Izložbe starih karata i katastarskih planova iz Državnog arhiva u Zadru

Godine 1624. generalni providur Francesco Molin osnovao je Arhiv generalnoga providura. Taj je Arhiv postao jezgrom oko koje će se kasnije sabrati i drugo gradivo. Državni arhiv u Zadru djeluje kao samostalna ustanova od 1928. Danas se njegova teritorijalna nadležnost proteže na području Zadarske i Ličko-senjske županije, a u njegovu je sastavu donedavno bio i Sabirni arhivski centar u Šibeniku koji je 2006. prerastao u samostalni Državni arhiv u Šibeniku. Zadarski Arhiv čuva

ukupno 373 fonda i zbirke arhivskoga gradiva. Najstariji dokumenti potječu iz 10. st., a gradivo je sustavno sačuvano za razdoblje od 14. do 20. st. Vanjska služba Arhiva nadzire 450 pismohrana.

Jedna od aktivnosti Državnog arhiva u Zadru je organiziranje izložbi starih karata i katastarskih planova iz svojih fondova. Tako je 2003. godine postavljena izložba *Katastarska zbirka "Grimani" iz Državnog arhiva u Zadru*, 2004. godine izložba *Imotska krajina na zemljopisnim*

kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru, 2005. godine izložba *Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*, a 2006. izložba *Zagora na katastarskim mapama u Državnom arhivu u Zadru*. Uz svaku od navedenih izložbi tiskan je prigodni katalog.

U nastavku će biti prikazane pojedine izložbe starih karata i katastarskih planova iz Državnog arhiva u Zadru.

Miljenko Lapaine

169

Katastarska zbirka Grimani

Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, travanj-svibanj 2003.

U izložbenoj dvorani Državnog arhiva u Zadru u travnju i svibnju 2003. bila je postavljena izložba katastarske zbirke Grimani, koju je priredio Državni arhiv u Zadru u povodu Županijskih dana Zadarske županije i Tjedna arhiva. Autori izložbe bili su Denis Martinović, Suzana Martinović i Ankica Strmota.

U 18. st. kad je Dalmacija bila pod Mletačkom Republikom, zbog nesređenih vlasničkih odnosa i nepostojanja katastarskih knjiga, generalni providur Francesco Grimani donio je 25. travnja 1756. odredbu o uređenju zemljišnih odnosa u Dalmaciji. Ta je odredba nazvana *Grimanijevim zakonom*. Zakon je određivao da je novostečeno zemljište državno i da se kao takvo ne smije otuđiti.

U Grimanijevim mapama su do najsitnijih detalja i pojedinosti ucrtane granice između pojedinih mjesta, sela i privatnih posjeda. Mape su imale važnost u pograničnim sporovima i utvrđivanju vlasništva te označavanju granica između pojedina i mjesta.

Arhivska zbirka *Mape Grimani* sadrži 535 mapa, 51 razni crtež te 3 knjige pisama javnih mjernika upućenih providuru s terena. Nedostaju mape za područje

Zemunik, Jagodnju i Islam Grčki. Na izložbi su bile prikazane mape: br. 505, 134, 47, 269, 266, 42, 378, 378/1, 248, 238, 152, 80, 275, 108, 290/III/1, 270/III, 290/II, 290/IV, 290/VI, 213, 194/III, 124, 202, 32, 293, 207, 94, 160, 218, 86, 381, 44, 189, 220/I, 220, 77/I, 77, 76, 142, 125, zatim karta br. 105. iz kartografska zbirka obitelji Kurir, br. 207 i 41 iz Zbirke geografskih i topografskih karata te proglas generalnog providura Francesca Grimanija od 25. travnja 1756. Krajem 9. st. arhivist E. Bottner izradio je za tu zbirku inventar i abecedno kazalo po mjestima.

Državni arhiv je u suradnji s autorima izložbe izdao katalog izložbe na hrvatskom jeziku. Katalog je veličine 30 × 14,5 cm. Ima 16 stranica, a sastoji se iz dva dijela. U prvom dijelu opisan je povijesni nastanak Grimanijevih mapa, dok su u drugom dijelu mape prikazane na izložbi detaljno opisane, te neke od njih i ilustrirane.

Katastarska zbirka Grimani je u cijelosti dobro sačuvana, a njezina vrijednost je osim u katastarskom smislu i od značaja za izučavanje povijesti tadašnje mletačke pokrajine Dalmacije.

Petra Petrić

The Imotska Krajina on Geographical Maps and Cadastral Plans

Exhibition at the State Archive in Zadar, May 2004

The exhibition of cadastral maps *The Imotska Krajina on Geographical Maps and Cadastral Plans* took place in the exhibition hall of the State Archive in Zadar in May, 2004. The exhibition was organized by the department of Matica Hrvatska from Imotski, as well as the State Archive in Zadar. Milan Glibota, Suzana Martinović, Ivica Ražov and Zvonko Babić were the authors of this exhibition. It was organized during the Week of the Archive, which take place annually. The number of cadastral plans kept at the State Archive in Zadar is larger than those of the *Kninska Krajina* and *Sinjnska Krajina*, and also many inhabitants originating from the Imotski region live in Zadar and look for their roots at the Archive. The department of Matica Hrvatska from Imotski was engaged for the publication of this material unknown so far, which is kept at the State Archive in Zadar.

The content and number of cartographical sources of the State Archive in

Zadar make them the most valuable archive in Croatia, and from it a part of geographical maps and cadastral plans which represent the Imotska Krajina was selected. More than 50 exhibits were selected from the State Archive in Zadar in the following funds: *Geographical and Topographical Maps, Miscellanea, Maps Grimani, Map Collection of the Family Corir, Writings of the General Providurs and the Cadastral Maps of Dalmatia*. The exhibits are important for the research of borders, toponomy, structure of the soil, state and development of hydrographic networks and traffic routes, as well as land use in the Imotska Krajina during the production of these maps and cadastral plans.

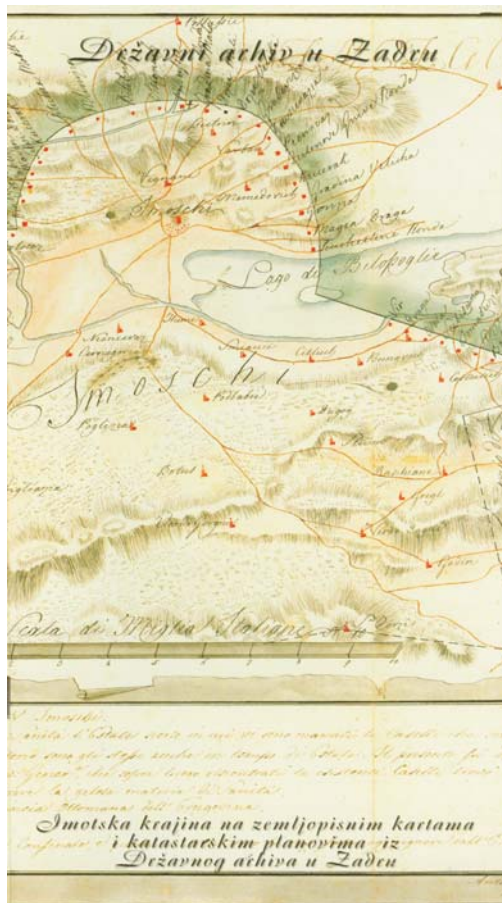
At the opening of the exhibition the president of the department of Matica Hrvatske from Imotski, Milan Glibota, and the president of the Management Committee of Školska knjiga in Zagreb, Ante Žužul, held a speech, besides the director of the State Archive in Zadar, Slavko Ražov. An appropriate catalogue was provided in Croatian, in the size of 30 × 14.5 cm, 20 pages with coloured illustrations. The introductory text is by Milan Glibota, while the authors are Suzana Martinović and Milan Glibota.

The Imotska Krajina, in the border area to Bosnia and Hercegovina as well as Dalmatia, had a turbulent past. The Byzantine emperor Constantine Porphyrogenetos described in approx. 950 A.D. for the first time the Imotska Krajina as a region of the old Croatian municipality district *Imota* as the third of the sequence of altogether eleven municipality districts of the Dalmatian Croatia. The Imotska Krajina probably became ruled by the Ottoman Empire around 1493, thus in the same year as the, so fatal for Croatia, battle of Krbava took place. During the period 1645–1718, there were three large wars between the Turks and the Venetians.

There was the so-called *Candia War* (1645–1669), and the well-known ballade *Hasanaginica* originated in the region of Imotski at that time. The next was the so-called *Morea War* (1684–1699), during which the cities Makarska, Zadvarje, Sinj, Knin, Vrljika and Vrgorac were released and thus the border to the Ottoman Empire was defined, and the so-called *Linea Grimani* established. The Venetians called the new conquered area *Acquisto Nuovo* (The New Conquest). The 3rd war, the so-called *Small War* (1716–1718) ended with the Peace of Požarevac. After banishing the Turks, today's border was created to Bosnia and Hercegovina (*Linea Mocenigo*), and the Imotska Krajina was called at that time *Acquisto Nuovissimo* (The Newest Conquest) by the Venetians. With this peace, the Venetian Empire lost the entire peninsula Morea (Peloponnes) and got only the Imotska Krajina. Thus at that time it was laughfully noticed that the Venetians lost a Kingdom (Morea) for a "mosquito", with allusion on the word similarity of Italian *Mosca* (= mosquito) and Imotski (Imotschi ~ Mosca). The valley of Imotski was from that time split in two approximately equally large halves, the Dalmatian part of today's Croatia and the Herzegovinian part, the so-called *Bekija* (from Turkish *the rest*), today's Bosnia and Hercegovina. It is interesting that the border runs in a way around the city of Imotski as far as a cannon of the fortress Imotski in that time could have an shot, therefore today there is still a semicircular border around the city.

These wars devastated the Imotska Krajina economically and demographically, as a consequence of mass emigrations. After the reconquest of the Imotska Krajina, the providur Mocenigo took care for repopulation with the goal that with the introduction of a legally secured real estate system of the settling areas the border would also have been secured. The origins of land surveying for installing a land registry of the *new conquest* began in 1721, up to the definite installation of the Grimani Cadastre (1748–1756). With the introduction of the Grimani Laws in 1756, the right to further process agricultural goods of assigned possession became legal.

Mario Čapin

Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima

Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, svibanj 2004.

U dvorani Državnog arhiva u Zadru bila je u svibnju 2004. postavljena izložba katastarskih karata *Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*. Izložbu su organizirali ogranak Matice hrvatske Imotski i Državni arhiv u Zadru. Autori izložbe bili su Milan Glibota, Suzana Martinović, Ivica Ražov i Zvonko Babić. Izložba je priređena prigodom Tjedna arhiva koji se obilježava svake godine, a Imotska krajina je izabrana iz nekoliko razloga. Po broju katastarskih planova i karata prednjači pred Kninskom i Sinjskom krajinom, a u Zadru žive brojni Imočani koji svoje korijene traže i kroz te arhivske izvore. Ogranak Matice hrvatske iz Imotskog se, uz to, značajno angažirao na objavljivanju takve, javnosti do sada gotovo nepoznate građe koju čuva zadarski Državni arhiv.

Državni arhiv u Zadru je po vrijednosti i broju kartografskih izvora najbogatiji arhiv u Hrvatskoj, iz kojeg je izdvojen dio geografskih karata i katastarskih planova koje prikazuju Imotsku krajinu. Za tu je priliku odabrano više od 50 izložaka koji se u zadarskom arhivu čuvaju u fondovima *Geografske i topografske karte, Miscellanea, Mape Grimani, Kartografska zbirka obitelji Corir, Spisi generalnih providura i Katastarske mape Dalmacije*. Značajni su za proučavanje granica, toponomastike, strukture zemljišnog prostora, stanja i promjene hidrografske mreže te razvoja prometne, kao i načina korištenja zemljišta u Imotskoj krajinu u vrijeme nastanka tih karata i katastarskih planova.

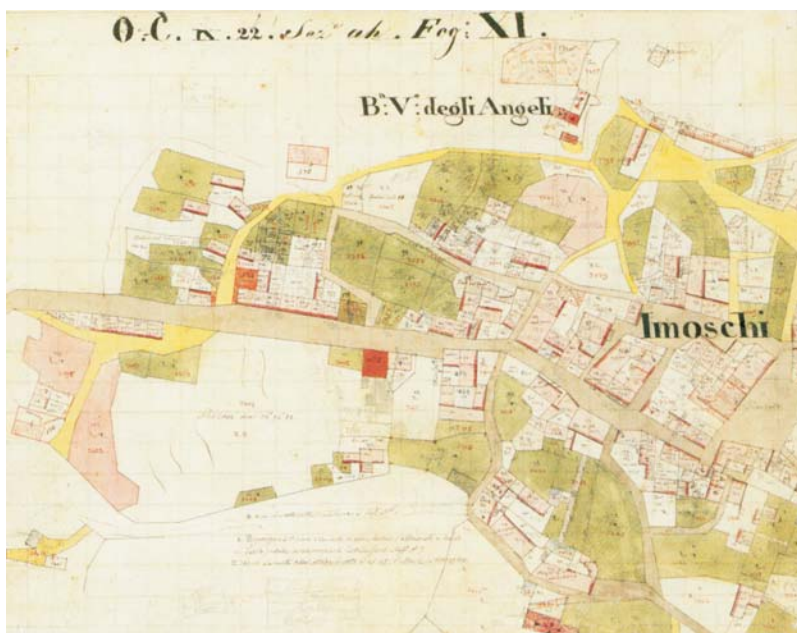
Uz ravnatelja Državnog arhiva grada Zadra, Slavka Ražova, na otvaranju izložbe govorili su i predsjednik ogranka Matice hrvatske Imotskoga, Milan Glibota, te predsjednik Upravnog odbora Školske knjige u Zagrebu, Ante Žužul. Prigodan katalog izložbe je veličine 30 × 14,5 cm, ima 20 stranica s ilustracijama u boji, a napisan je na hrvatskom jeziku. Uvodni tekst napisao je Milan Glibota, a autori kataloga su Suzana Martinović i Milan Glibota.

Imotska krajina je smještena na trameđu Bosne, Hercegovine i Dalmacije, a kao pogranični kraj imala je burnu prošlost. Bizantinski car Konstantin Porfirogenet oko 950. god. prvi put spominje Imotsku krajinu kao prostor starohrvatske župe "Imota", kao treću po redu između

jedanaest župa u Dalmatinskoj Hrvatskoj. Imotska krajina je pod tursku vlast, vjerojatno, dospjela 1493. godine, dakle iste godine kada se zbivala za Hrvatsku sudbonosna Krbavska bitka. Između 1645. i 1718. vođena su tri velika rata između Turaka i Mlečana. *Kandijski rat* (1645-1669) za kojeg je vrijedno spomenuti da je upravo u tom kraju i u to doba nastala narodna balada *Hasanaginica*. *Morejski rat* (1684-1699) tijekom kojeg su oslobođena Makarska, Zadvarje, Sinj, Knin Vrljika i Vrgorac, pa je kao granica s osmanskom vladavinom uspostavljena tzv. *Linea Grimani*, što su je Mlečani kao novoosvojeno područje nazvali *acquisto nuovo* (nova stečevina). Te treći rat (1716-1718), tzv. *Mali rat*, koji je završio Požarevačkim

Imotsku krajinu, pa je u to doba nastala rugalica da je izgubila kraljevstvo (Moreju), a dobila "muhu" (Imotschi - *mosca* na talijanskom znači muha). Samo Imotsko polje podijeljeno je na dva gotovo jednaka dijela, dalmatinski je dio zadržao stari naziv, a hercegovački je nazvan *Bekija* (prema turskom *ostatak*). Zanimljivo je da je granica iznad Imotskog povučena prema tome dokle je top mogao dobaciti.

Ti su ratovi gospodarski i demografski potpuno opustošili Imotsku krajinu i uzrokovali masovne seobe ljudi. Nakon osvajanja Imotske krajine generalni providur Mocenigo zauzeo se za njezino naseljavanje, s ciljem da s uspostavljanjem sustava imovinsko pravnih odnosa ponovno doseljenih ljudi učvrsti granicu.

Cadastral map, no. 106 - Imotski. State Archive Zadar, sign. 106.
Katastarska mapa, br. 106 - Imotski. Državni arhiv Zadar, sign. 106.

mirom. Nakon protjerivanja Turaka uspostavljena je današnja granica prema Bosni i Hercegovini (*Linea Mocenigo*), a Imotska krajina je tada od Mlečana nazvana *acquisto nuovissimo* (najnovija stečevina). Tim mirom Mletačka je Republika izgubila Peloponez (Moreju), a dobila je samo

Katastar *nove stečevine* započelo se raditi još 1721. sve do uspostave Grimanijeva katastra (1748-1756). Nakon donošenje Grimanijeva zakona iz 1756. priznaje se pravo daljnje obrade zemljišta dosadašnjim obrađivačima.

Mario Ćapin

Knin Area on Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar

Exhibition at the State Archive in Zadar, September 2005

Exhibition titled *Knin Area on Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar* at the exhibition hall of the State Archive in Zadar in September 2005. Part of cadastral plans and maps from various funds of the State Archive representing the Knin border were presented at the exhibition.

Through history, due to its geographical spread, the Knin area has one of the most important strategic military positions, and its administrative centre was, also at a strategic position, on a narrow hill of Sv. Spas, the ancient city of Knin. In 1932, unearthed evidence of Knin's existence in the Iron Age, as well as the Antique and Early Croatian period, and excavations from surroundings witness numerous kings' reigns and battles fought on that geostrategic and historically important area. The Turkish Empire ruled the area the longest, and was subdued by Venice after 160 years. Venice established its administration, but with respect to local

tradition. The Venetians divided the conquered land among the inhabitants. The distribution of the land was accompanied by production of a cadastre which included a cadastral list and a cadastral map.

Numerous maps and cadastral plans of the Knin border are kept at the State Archive in Zadar. Representations from following archive funds were used for the exhibition:

1. Geographic and Topographic Maps
2. Miscellanea
3. Mappae Grimani
4. Venetian dragoman
5. Cadastral Maps of Dalmatia

Most of cadastral plans of Knin are kept at the archive fund *Mappae Grimani*, out of which 53 exhibits were selected. Exhibits which represent the relief, houses and borders of cadastral units were selected because they are more

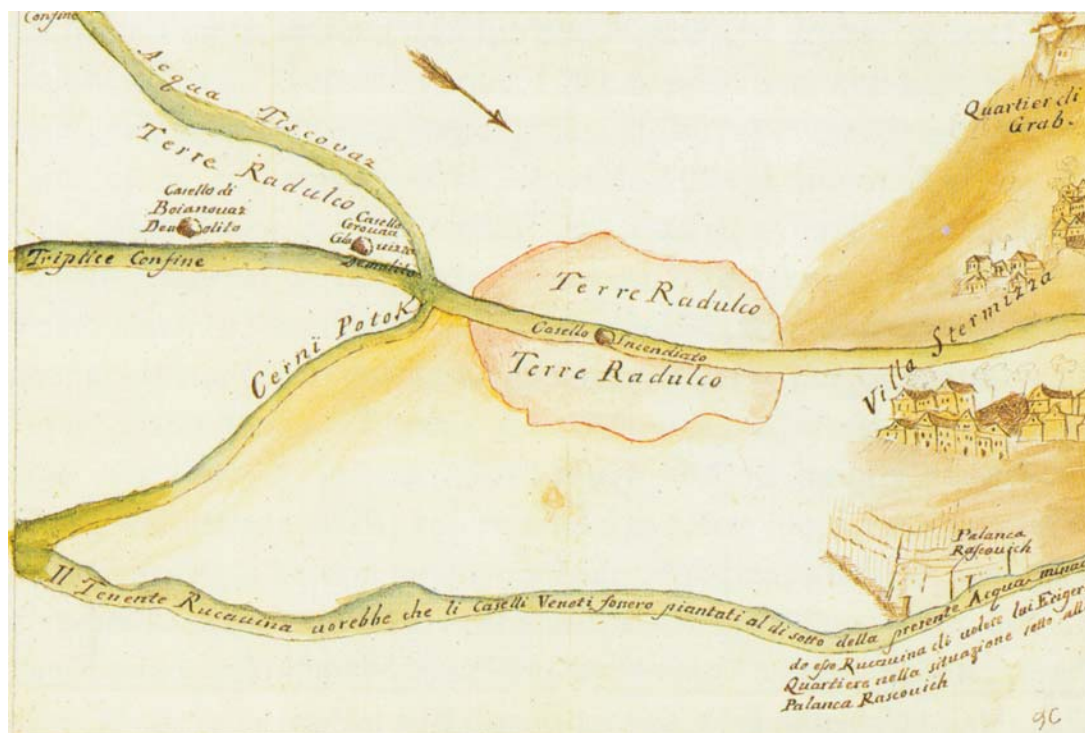
picturesque, while plans only representing land parcels were not exhibited.

The State Archive published the exhibition catalogue in collaboration with article authors Milan Glibota and Suzana Martinović. The catalogue is 30 × 14.5 cm in size, it has 16 pages with detailed texts about the history of the Knin area, and several colour illustrations.

Maps and cadastral plans exhibited at this exhibition enables one to follow the spatial arrangement and development of the settlement, the hydrographic network and the changes caused by natural movement of waters. They also contain lost of old oronyms and toponyms and representations of transport network and other infrastructure. Therefore, they are an un-failing source for studying history, geography, cartography and cadastre of the Knin area.

Kristina Milinović

172

Stmica and Grab. State Archive Zadar, sign. Mape Grimani, no. 403.

Stmica i Grab. Državni arhiv Zadar, sign. Mape Grimani, br. 403.

Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru

Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, rujan 2005.

U izložbenoj dvorani Državnog arhiva u Zadru u rujnu 2005. godine održana je izložba pod naslovom *Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*. Na izložbi je prikazan dio katastarskih planova i geografskih karata iz raznih fondova Državnog arhiva, na kojim je prikazano područje Kninske krajine.

Kninsko područje je kroz povijest, zbog svog geografskog rasprostiranja, bilo jedno od najvažnijih strateških vojnih položaja, a kao upravno središte mu je, na također strateški postavljenom mjestu, na strmom i klisurastom brdu Sv. Spasa, bio drevni grad Knin. Arheolozi su 1932. godine na tom brdu iskopali dokaze o postojanju Knina u željezno doba, te u antičkom i starohrvatskom razdoblju, a iskopine iz okolice govore o brojnim vladavinama kraljeva i vođenim bitkama na tom geostrateškom i povijesno važnom području. Najdulje je tim područjem vladalo Tursko carstvo koje je nakon oko

160 godina vladavine, pokorila Venecija koja je tu uspostavila svoju upravu, ali uz poštovanje područne tradicije. Zemljišta na osvojenom području Mlečani su dijelili naseljenom pučanstvu. To dijeljenje je popratila izrada katastra koji je uključivao katastarski popis i katastarsku kartu.

U državnom arhivu u Zadru čuva se u raznim arhivskim fondovima veći broj geografskih karata i katastarskih planova područja Kninske krajine. Za ovu izložbu korišteni su prikazi iz sljedećih arhivskih fondova:

1. Geografske i topografske karte
2. Miscellanea
3. Mape Grimani
4. Mletački dragoman
5. Katastarske mape Dalmacije

Najveći broj katastarskih planova Knina čuva se u arhivskom fondu *Mape Grimani* iz kojega je odabrano 53 izložka.

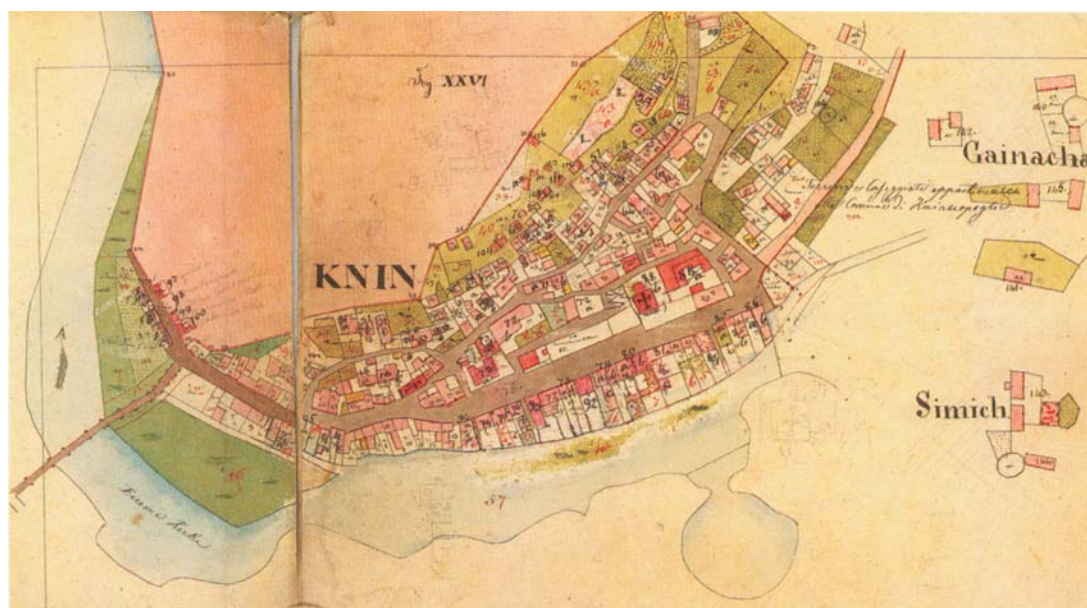
Odabrani su oni izložci koji prikazuju reljef, kuće i granice katastarskih jedinica jer su slikovitiji, dok planovi koji prikazuju samo zemljišne čestice nisu bili izloženi.

Državni arhiv je u suradnji s autorima članaka Milanom Glibotom i Suzanom Martinović izdao i prigodni katalog izložbe. Katalog je veličine 30 × 14,5 cm, ima 16 stranica na kojima su tekstovi s detaljnim povijesnim prikazom kninskog područja, i nekoliko ilustracija u boji.

Karte i katastarski planovi izloženi na ovoj izložbi omogućuju praćenje prostornog rasporeda i razvitka naselja, hidrografske mreže i promjena uslijed prirodnog kretanja voda. Na njima je također upisano mnoštvo starih oronima i toponima te prikazana prometna mreža i ostala infrastruktura, pa su zato nepresušan izvor za proučavanje povijesti, geografije, kartografije i katastra kninskog područja.

Kristina Milinović

173

*Cadastral map, no. 267 - Knin, Knin field and Vrpolje. State Archive Zadar, sign. 267.
Katastarska mapa, br. 267 - Knin, Kninsko polje i Vrpolje. Državni arhiv Zadar, sign. 267.*